

«Σώμα, Λόγος, Μύθος»:

Θεατρική Κατασκήνωση, Σπέτσες, Αύγουστος 2003

Αναμεταδίδουν οι **Μπέττυ Γιαννούλη και Μαίρη Καλδή***

Εισαγωγή: η οργάνωση και τη δομή της θεατρικής κατασκήνωσης 2003

(αναμεταδίδει η Μπέττυ Γιαννούλη)

Ο χρόνος είναι πολύ περιορισμένος για να μπορέσει κανείς να περιγράψει 10 μέρες διαρκούς πρακτικής δραστηριότητας. Θα προσπαθήσουμε με τη Μαίρη να δώσουμε μια μικρή έστω εικόνα όλων αυτών που διαδραματίστηκαν στη θεατρική αυτή κατασκήνωση.

Η 2η Θεατρική καλοκαιρινή κατασκήνωση οργανώθηκε από: την Περιφέρεια Εκπαίδευσης Αττικής, τη Δ/ση Δ/θμιας Εκπ/σης Αν.Αττικής και το Πανελλήνιο Δίκτυο για το θέατρο στην εκπαίδευση

Ημερομηνία πραγματοποίησης: 3-13 Αυγούστου 2003

Σώμα, Λόγος, Μύθος, ο τίτλος της κατασκήνωσης

Ο τίτλος- οι λέξεις σηματοδότησαν τις μέρες παραμονής μας στο νησί και την συμμετοχή στην κατασκήνωση.

Τόπος: Σπέτσες, η Αναργύρειος Σχολή. Ο χώρος: επιπλέον παράγων που έδωσε τη δυνατότητα σε κάτι καινούργιο να γεννηθεί. Δεν μπορεί να υπάρξει καινούργια εμπειρία αν δεν υπάρχει ένας καθαρός παρθένος χώρος έτοιμος να τη δεχτεί, μας λέει ο Πήτερ Μπρούκ. Η σχολή με το μαγικό τοπίο, τους ήχους, τις μυρωδιές, τα χρώματα, με τη γαλήνη και ομορφιά που ταιριάζουν σε ένα σεμινάριο που έχει να κάνει με την τέχνη και την ψυχή μας, ήταν ο χώρος που επέτρεψε στο συναίσθημα και τη φαντασία να απελευθερωθεί. Το κεφάλι έμεινε άδειο και η ενέργεια άρχισε να ρέει και να μας οδηγεί.

Συμμετέχοντες: περίπου 120 εκπαιδευτικοί, φοιτητές και καλλιτέχνες. Οι παρουσίες από Παλαιστίνη, Αυστραλία, Αμερική, Τουρκία, έδωσαν διεθνή χαρακτήρα στη συνάντηση.

Α΄ Μέρος 3-10 Αυγούστου 2003

Το περιεχόμενο

Το Α΄ μέρος της κατασκήνωσης περιλάμβανε 4 εργαστήρια και μια εισήγηση που ήταν και το μόνο θεωρητικό κομμάτι της κατασκήνωσης από τη Τζωρτζίνα Κακουδάκη.

Η ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Το θέμα της ανατρεπτικό, με τίτλο «Αντιγόνη από τη βεβαιότητα στην αμφιβολία». Κεντρική ιδέα της εισήγησης είναι ότι και στην εκπαίδευση υπάρχει η τάση να θεωρούμε πολλά

* Τα στοιχεία αντλούνται από τις σημειώσεις που κράτησαν φίλοι που συμμετείχαν στα εργαστήρια

πράγματα που αφορούν το αρχαίο ελληνικό θέατρο δεδομένα, επειδή για πολλά χρόνια δεν υπήρχαν σχετικές ανακαλύψεις που να οδηγήσουν σε αμφισβητήσεις. Η Δύση προσέγγισε το κείμενο μέσα από τη μεθοδολογική κωδικοποίηση του Αριστοτέλη. Στην πραγματικότητα το πώς προσλαμβάνουμε τον αρχαίο ελληνικό κόσμο είναι προϊόν της εκάστοτε ιστορικής στιγμής και τα συμπεράσματα μπορούν να επαναπροσδιορίζονται με την εξέλιξη της κοινωνίας. Πριν αφορίσουμε κάτι ως μη αποδεκτό πρέπει να λάβουμε υπόψη τις συνθήκες που το δημιουργούν. Ανακαλύψεις όπως τετράγωνα θέατρα και χαμηλά δερμάτινα παπούτσια αντί για κοθόρνους αφήνουν ελεύθερη τη σκέψη και οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μπορούμε να λειτουργήσουμε με περισσότερη ελευθερία στην απόδοση ενός αρχαίου κειμένου και να απαλλαγούμε από στερεότυπα που μας περιορίζουν.

Τα βιωματικά εργαστήρια

Το βιωματικό κομμάτι της κατασκλήνωσης περιελάμβανε τα εργαστήρια στα οποία δουλεύαμε πάνω από 6 ώρες κάθε μέρα με εμπνευστές και θέματα τα παρακάτω:

1ο εργαστήριο: «Σωματική έκφραση και ομαδική δημιουργία» με τον Κώστα Φιλίππου

2ο εργαστήριο: «Ρυθμός και δυναμική της ομάδας» με τον Stephan Metz

3ο εργαστήριο: «Μέτρο, Ρυθμός, Μέλος στα χορικά: τεχνικές θεάτρου και αυτοσχεδιασμοί» με το Γιώργο Μπινιάρη, τη Σμαρώ Γρηγοριάδου και το Νίκο Γκόβα

4ο εργαστήριο: «Χοροδραματική σύνθεση» με τη Σταυρούλα Σιάμου

Οι δύο τελευταίες ομάδες επικεντρώθηκαν στο μύθο της Αντιγόνης (θα περιγράψει η Μαίρη τη δουλειά τους)

Capoeira

Παράλληλα κάθε απόγευμα μισή ώρα πριν συνεχίσει η δουλειά που έχτιζε βήμα- βήμα η ομάδα σε κάθε εργαστήριο, η Marta Cortim δίδασκε Capoeira. Μια βραζιλιάνικη μορφή τέχνης, ένα φάσμα κινήσεων που εκτείνεται από τις κινήσεις επίθεσης που εφαρμόζονται ως πολεμική τέχνη, έως τις ακροβατικές κινήσεις που παίρνουν τη μορφή του παιχνιδιού. Ένας σωματικός διάλογος με έντονο το στοιχείο της αλληλεπίδρασης, ανατροφοδότησης που γίνεται ιδιαίτερα αναζωογονητικός για τους συμμετέχοντες.

Σύντομη περιγραφή των δύο εργαστηρίων με Κώστα Φιλίππου και Stephan Metz

Προσπαθώντας να δώσουμε μια εικόνα από τα εργαστήρια όσο αυτό είναι δυνατό όταν έχεις να περιγράψεις κάτι βιωματικό που εξελίσσεται μέσα από τη διαρκή κίνηση, την ενέργεια και το συναίσθημα, θα ξεκινήσουμε από τα εργαστήρια του Metz και του Φιλίππου.

Δύο εργαστήρια και δύο εμπνευστές που έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό.

Τη μαθητεία τους και τη συμμετοχή στις παραστάσεις του Theatre de Complicite ή Θεάτρου της Συνενοχής

Πηγή έμπνευσης και πυρήνας της δουλειάς τους είναι κατ' αρχάς η διδασκαλία του Ζακ Λεκόκ που έχει προσφέρει σε μεγάλο βαθμό σ' αυτό που αποκαλούμε "σωματικό θέατρο". Μια προσέγγιση που στέκεται περισσότερο στη γλώσσα του σώματος και λιγότερο στη διανοητική προσέγγιση του κειμένου. Ο λόγος δεν λείπει ποτέ αλλά βρίσκεται στο τέλος της διαδρομής, μετά από μια έντονη σωματική διαδικασία που στηρίζεται σε αυτοσχεδιασμό, μάσκα, μιμητική της φύσης κ.λ.π.

Βασική αρχή αυτής της προσέγγισης είναι ότι το σώμα αποτελείται από ύλη που φτιάχτηκε από το σύμπαν. Κάθε κίνηση του σώματος είναι εγγεγραμμένη στη μνήμη του σώματός μας. Οι άνθρωποι, ως όντα μιμητικά, μπορούν να αναπαραστήσουν με το σώμα, το μυαλό και την ψυχή όλες τις ενέργειες της φύσης.

Οι ηθοποιοί μέχρι σήμερα λειτουργούσαν, ως επί το πλείστον, εγκεφαλικά. Αυτό οδηγούσε σε δυσκολίες στο να αποδώσουν ένα χαρακτήρα.

Είδαμε πόσο πιο εύκολο μπορεί να γίνει αυτό, αν προσεγγίσουμε ένα χαρακτήρα μέσα από τα στοιχεία της φύσης.

Έμφαση επίσης δόθηκε στην συλλογικότητα που στηρίζει την ατομική και την ομαδική δημιουργία. Ο ηθοποιός είναι απλά το μέσο. Μέσω αυτού μεταφέρεται μια ιστορία στο κοινό. Μόνο ενισχύοντας την ομαδικότητα, μπορούμε να πετύχουμε τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα, γιατί το θέατρο είναι μια συλλογική διαδικασία.

Οι δύο εμπνευστές έδωσαν στην πορεία των ασκήσεων το στίγμα της δουλειάς τους. Γνωριμία, συνεργασία, εγρήγορση, δημιουργία. Ο καθένας όμως πρόσθεσε το δικό του στοιχείο, τον δικό του ρυθμό.

Ο Κώστας Φιλίππου με τη σπριτάδα, την οργανωτικότητα, το νεύρο που κρατάει την ομάδα με αμείωτο το ενδιαφέρον και διαρκή κινητικότητα. Το ξεκίνημα της κάθε μέρας πάντα με μια τελετουργική άσκηση που βοηθούσε στο να συγκεντρωθεί η ενέργεια και να μοιράζεται στα μέλη της ομάδας. Ρυθμικές κινήσεις χεριών που γίνονται όλο και πιο συγχρονισμένες με το παράγγελμα του εμπνευστή βαθιές ανάσες, το μυαλό συγκεντρώνεται και η ψυχή ανοίγει.

Αποκαλυπτική η δουλειά με την ουδέτερη μάσκα. Όταν τη φοράς προσπαθείς να αποδώσεις συναισθήματα ή καταστάσεις. Οι υπόλοιποι της ομάδας προσπαθούν να βρουν τι ακριβώς αναπαριστάς (π.χ. η μάσκα κοιμάται, ξυπνάει, ανακαλύπτει τον κόσμο, κ.α.). Άσκηση που σε κάνει να συνειδητοποιείς ότι ακόμα και οι πιο απλές και καθημερινές κινήσεις είναι δύσκολο να αποδοθούν μόνο με το σώμα.

Μετά από πλήθος ασκήσεων είχαμε ενίσχυση του ρυθμού με ένα αφρικάνικο τραγούδι. «Τζεν τζεν τζεν καλέντζελα.»

Ρυθμός και ήχοι που δεν είχαν νόημα για μας αλλά αυτή ακριβώς η έλλειψη ήταν που επέτρεπε στο σώμα να δονείται και να εκφράζεται ελεύθερα χωρίς να το μπλοκάρει η σκέψη με τις σχηματοποιήσεις της. .

Ο Stefan Metz εκμείευσε τη σωματικότητα μέσα από τη μεθοδικότητα και το ρυθμό. Για παράδειγμα ένα ρυθμικό παιδικό τραγούδι που ακολουθείται από κίνηση στα γόνατα και τις παλάμες κάθε φορά που επαναλαμβάνεται μια λέξη. Χωρισμός σε δύο ομάδες αντικριστά. Κάθε μια τραγουδά διαφορετική στροφή του τραγουδιού. Οι ομάδες στο τέλος εμπλέκονται εισχωρούν η μια στην άλλη καταλήγουν στην αντίθετη πλευρά απ'όπου ξεκίνησαν προσπαθώντας να κρατήσει κάθε μια το ρυθμό της.

Κάτι που αξίζει να αναφερθεί στη δουλειά του Stefan είναι ότι κάθε άσκηση πέρα από το ζέσταμα και τις πρώτες προσπάθειες συντονισμού κάθε μέρα εξελισσόταν με θαυμαστή δεξιότητα και προσαρμοσμένα στις δυνατότητες της ομάδας σε θεατρικό δρώμενο που στηριζόταν στον στιγμιαίο αυτοσχεδιασμό.

Μια χαρακτηριστική άσκηση που κατέδειξε τις δυνατότητες σωματικής έκφρασης πέρα από το λόγο είναι αυτή με τις δήθεν ξένες γλώσσες. Γερμανικά Αραβικά ...Όλοι δοκιμάζουν να μιλήσουν σε μια ξένη γλώσσα που δεν γνωρίζουν. Συνεχίζουμε σε δυάδες. Μικρές ιστορίες διαδραματίζονται μπροστά στα μάτια μας σε μια διαρκή ανατροφοδότηση ανάμεσα στα ζευγάρια. Τίποτα δεν δουλεύεται δοκιμαστικά όλες οι προσπάθειες όμως καταλήγουν περιέργως σε ένα θέμα , που όλοι κατανοούν.

Όσο πιο σύνθετη γίνεται η άσκηση η πορεία του αυτοσχεδιασμού αποκαλύπτει ρόλους που παρά την γλωσσική ασυνεννοησία είναι ξεκάθαροι .

Παράδειγμα Σε αυτοσχεδιασμό όπου έχουμε 1 ψυχανάλυτριά και 3 αναλυόμενες σε ομαδική θεραπεία χωρίς καμμία προσυνηννόηση σε άπταιστα δήθεν Αραβικάαναδύονται οι ρόλοι: Γυναίκα αδικημένη που λέει τον πόνο της, άλλη γυναίκα φοβισμένη, αναλύτριά τυπική που προσπαθεί να κρατήσει ισορροπίες. Ο λόγος, το νόημα των λέξεων έρχεται σε δεύτερη μοίρα. Όλα πηγάζουν από τη σωματικότητα.

Τέλος αναφέρουμε 3 ομάδες ασκήσεων που χρησιμοποιεί η διδασκαλία «σωματικού θεάτρου» και αξιοποιήθηκαν από τα εργαστήρια.

Η διδασκαλία της φύσης και διαφόρων υλικών της

Νερό, γη, φωτιά, αέρας, και υλικά

Αναπαριστώντας κάποιο στοιχείο (φτερό, χαρτί στον αέρα, φύκια, κορμός δέντρου, κερί κ.α.) παρατηρήσαμε ότι στο βλέμμα και στη φωνή άρχισαν να δημιουργούνται διαφορετικές ποιότητες. Κάθε υλικό καθορίζει την ποιότητα της κίνησης και της φωνής. Κατ' αυτό τον τρόπο δημιουργούνται διαφορετικοί χαρακτήρες με την ανεμελιά του αέρα, τον αισθησιασμό του νερού τη σκληρότητα του βράχου, τη βιαιότητα της φωτιάς.

Ακολούθησαν μικρές, αυτοσχέδιες σκηνές (σε ομάδες) όπου κάθε μικρός ρόλος περιείχε κάποιο στοιχείο της φύσης. Μέσα από τους διαλόγους ή και μόνο τις κινήσεις γινόταν αντιληπτή η αλληλεπίδραση, π.χ. ένας χαρακτήρας «φωτιά» φουντώνει όταν ζητά να εξυπηρετηθεί από έναν άλλο «αέρα» ο οποίος παραμένει αδιάφορος. Στην προσπάθειά μας να διατηρήσουμε μέσα μας την ποιότητα των στοιχείων, οι διάλογοι προέκυπταν χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια.

Μικρές θεατρικές σκηνές δημιουργόνταν αβίαστα.

Επίπεδα σωματικής έντασης

Επτά επίπεδα σωματικής έντασης, τα οποία, ποτέ δεν παίζονται αυτούσια στο θέατρο:

α) Κατατονικό catatonic

β) Καλιφόρνια (californian): . Θυμίζει το δικό μας «μάγικο» ύφος.

γ) Ουδέτερο (neutral): οι μύες παράγουν έργο αλλά δεν είναι καθόλου σφιγμένοι.

δ) Εγρήγορση (alert): οι αντιδράσεις είναι πιο γρήγορες, σα να είμαστε βιαστικοί.

ε) Μελόδραμα (melodrama): οι αντιδράσεις μας είναι υπερβολικές. Θυμίζει τον τρόπο με τον οποίο παιζόταν παλιά το μελόδραμα.

στ) Πάθος (passionate-extreme): τα συναισθήματα είναι πολύ δυνατά, οι σωματικές αντιδράσεις υπερβολικές.

ζ) Τραγωδία (tragedy): όλοι οι μύες είναι υπερβολικά σφιγμένοι και τα νεύρα τεντωμένα, το σώμα βρίσκεται στη μεγαλύτερη δυνατή ένταση.

Status

Στις ασκήσεις κύρους (status games) υπάρχει η κλίμακα από το 1 ως το 20. Στο 20 βρίσκεται αυτός που διαθέτει φυσικό κύρος (π.χ. ένας υπουργός) και αντίθετα στο 1 κάποιος που δε διαθέτει καμία πυγμή ή αποφασιστικότητα (π.χ. ένας δουλοπρεπής υπάλληλος). Ρόλοι με διάφορα επίπεδα status.

Ενδιαφέρον είχε η εξής παραλλαγή με αντιστροφή του Status. Σε μία συνεδρίαση, παρίσταται ο διευθυντής, δύο υπάλληλοι και η καθαρίστρια, η οποία στην αρχή έχει το χαμηλότερο κύρος και στη δεύτερη δοκιμή έχει κύρος 20, όπως και ο διευθυντής. Περίεργες ανατρεπτικές καταστάσεις δημιουργούνται που ξεφεύγουν από στερεότυπα.

Ο Κώστας Φιλίππου αγκάλιασε το σώμα, το εμπιστεύτηκε, το δίδαξε να εκφράζεται και συνέβαλε στο να έρθει σε μικρό χρονικό διάστημα ο ένας πιο κοντά στον άλλο.

Στη δουλειά του S. Metz, ένα έντονο παιδαγωγικό υπόβαθρο αναδύθηκε όπως έγραψε η Γεωργία Κακούρου-Χρόνη: «Παλεύω να είμαι ο εαυτός μου. Δεν κάνω περιττά πράγματα, δεν βασανίζομαι με πρωτότυπες επινοήσεις, για να εντυπωσιάσω τους άλλους. Απλά αφήνομαι να είμαι εγώ. Δέχομαι να είμαι αυτός που είμαι, αποκτώ εμπιστοσύνη και επιχειρώ να αντιμετωπίσω τους άλλους. Εκμεταλλεύομαι τα λάθη μου, χτίζω πάνω σ' αυτά και δεν τα

καταλογίζω ως αρνητικά βιώματα στην εμπειρία μου. Η άρση μεταλλάσσεται σε θέση». Ήταν εργαστήρια με έντονο το στοιχείο της άσκησης-εκπαίδευσης πάνω σε θεατρικές πρακτικές προσέγγισης ρόλου. Πέρα όμως από τις πρακτικές ασκήσεις το σημαντικό είναι να βλέπεις να χτίζεται η δουλειά βήμα –βήμα από το απλό στο σύνθετο από το μερικότερο στο γενικότερο. Ένα είναι σίγουρο. Φεύγοντας ο εκπαιδευτικός από τέτοια εργαστήρια μπορεί να εφαρμόσει θεατρικές τεχνικές και να αξιοποιήσει πολλά στοιχεία στην τάξη ή την ομάδα του την επόμενη κιόλας μέρα ενώ ο καλλιτέχνης μπορεί να προσεγγίσει με άλλο μάτι το ρόλο του.

Το εργαστήρι :Το Μέτρο, ο Ρυθμός, και το Μέλος στα χορικά με Γιώργο Μπινιάρη, Σμαρώ Γρηγοριάδου και Νίκο Γκόβα

Το εργαστήρι που παρουσίασαν ο Γιώργος Μπινιάρης, η Σμαρώ Γρηγοριάδου και ο Νίκος Γκόβας είχε ως θέμα το Μέτρο, το Ρυθμό, και το Μέλος στα χορικά. Οι δάσκαλοι μας αποκάλυψαν στοιχεία από την αρχαία μετρική και πώς η βιωματική κατανόηση του μέτρου και του ρυθμού των χορικών μελών ρευστοποιώντας τον απρόσιτο και σκοτεινό αρχαίο ελληνικό λόγο, τον μετατρέπει σε ένα πρόσφορο υλικό θεατρικής σύνθεσης.

Από το βήμα της ισορροπίας στις δυναμικές εικόνες

Μετά τη γνωριμία των μελών της ομάδας δοκιμάζουμε μετά να περπατήσουμε με ασυνήθιστους τρόπους: καθημερινά, βιαστικά, στις φτέρνες, στις μύτες των ποδιών, σε "καρφιά", σε "μέλι", στο "νερό". Έτσι ξεφεύγουμε από τον καθημερινό μας εαυτό, και αρχίζει να σχηματίζεται ένας τύπος - ρόλος που εξωτερικεύεται.

Κινούμαστε στο χώρο αργά ή γρήγορα και ξαφνικά σταματάμε μ' ένα ηχητικό σήμα μένοντας ακίνητοι σχηματίζοντας μια εικόνα που παγώνει. Οι "θεατές" δίνουν τίτλο στην εικόνα π.χ. θρίαμβος, μηχανή, πανικός, δάσος κ.ά. και παρεμβαίνουν στη δράση προσθέτοντας ή αφαιρώντας ένα στοιχείο κίνησης ή έκφρασης. Μετά "χτίζουμε" μια ιστορία με έξι ακίνητες δυναμικές εικόνες. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τις εικόνες της, ενώ οι υπόλοιποι προσπαθούν να μαντέψουν το θέμα και την εξέλιξή του. Τα σημαντικά στοιχεία αυτών των ασκήσεων είναι η αξιοποίηση του βήματος και της ισορροπίας, η σωματική επικοινωνία, η σαφήνεια στην κίνηση και τη δράση, η σωστή αξιοποίηση του χώρου και του χρόνου.

Το κείμενο, η αναπνοή και η φωνή

Η θεατρική ανάγνωση του χορικού ξεκινάει συλλαβιστά, αρχικά χωρίς έμφαση στο νόημα αλλά στα σύμφωνα και στα φωνήεντα, δηλαδή στον ήχο που παράγουν οι λέξεις. Η θεατρική ανάγνωση γίνεται στον κύκλο. Οι εμπνευστές μας διδάσκουν βασικές ασκήσεις αναπνοής με το διάφραγμα. Ξαναανακαλύπτουμε ότι το σώμα του ανθρώπου είναι το πληρέστερο μουσικό

όργανο με ηχεία και χοιρίες που αντιστοιχούν στα ξύλινα και χάλκινα πνευστά στα έγχορδα και στα κρουστά.

Από το μέτρο και το ρυθμό στη θεατρική σύνθεση

Ερχόμαστε σ' επαφή με το αρχαίο μέτρο με ποικίλους τρόπους: απαγγέλλοντάς το ουδέτερα στον ήχο ενός τυμπάνου, τραγουδώντας ή ψάλλοντάς το, περπατώντας ή χορεύοντάς το. Σε ποια αυθόρμητη κίνηση παραπέμπει τα σώματά μας;... Μετά δοκιμάζουμε ένα ρυθμικό παιχνίδι βασισμένο στον "ανάπαιστο" και τραγουδάμε ένα ηπειρώτικο τραγούδι, όπου το μέτρο του ανάπαιστου σώζεται ατόφιο, "Δε μπορώ μανούλα μ', δε μπορώ".

Επιμένουμε σε ρυθμικές ασκήσεις στον κύκλο, γιατί ο κύκλος από μόνος του είναι ένας αέναος ρυθμός. Όλα στη φύση ακολουθούν κυκλική διαδρομή και τα εμφανή φυσικά στοιχεία κινούνται σ' έναν τέλειο κύκλο: η ανατολή και η δύση του ήλιου, το φως και το σκοτάδι, το κύμα της θάλασσας, οι εποχές, η κίνηση των πλανητών, η γυναικεία γονιμότητα.

Αντικριστά επαναλαμβάνουμε την κίνηση του ζευγαριού μας με ακρίβεια σα να υπάρχει ανάμεσά μας ένας καθρέφτης. Κάθε ζευγάρι μιμείται στοιχεία της φύσης δηλ.: το νερό, τη φωτιά, τη γη, τον αέρα. Τα ζευγάρια συναντούν άλλα ζευγάρια, ώσπου δημιουργούνται δύο ημιχόρια. Ακούγεται ρυθμός από το τύμπανο και το ηπειρωτικό τραγούδι "Ζαλιάρικο". Στο κάθε ημιχόριο προβάλλει ένας ως κορυφαίος. Τότε ακούγεται πάλι ο λόγος του Σοφοκλή από το 1^ο στάσιμο. Έτσι ανακαλύπτουμε την μουσικότητα του λόγου, την αξία του τόνου και του ρυθμού, τη σχέση του αρχαίου μέτρου με την δημοτική παράδοση και τη δύναμη του νεοελληνικού λόγου.

Την τελευταία μέρα σε τέσσερις ομάδες "ζωντανεύουμε" τα χορικά. Τα προσωπικά μας εργαλεία είναι το σώμα, η αναπνοή και η φωνή. Τα θεμέλια της δράσης είναι ο ρυθμός, το μέτρο και το βήμα. Πάνω σ' αυτά θα "χτιστεί" η έννοια του λόγου και η δράση. Τα εξωτερικά υλικά μας μπορεί να είναι καλάμια, κλαδιά, βότσαλα και ό,τι άλλο μας παρέχει γενναϊόδωρα το φυσικό περιβάλλον.

Εξοδος

Η προετοιμασία κρύβει αγωνία, η συνεργασία γεννά μεγάλη χαρά και η παρουσίαση γίνεται την τελευταία μέρα, όπου επισκεπτόμαστε την ομάδα της Σταυρούλας Σιάμου και ανταλλάσσουμε εικόνες. Η κάθε ομάδα έχει το ρυθμό της, υπάρχει ένταση. Πρώτα εκείνοι μας εντυπωσιάζουν με τις έντονες εκφράσεις, τους ήχους και το λόγο που πηγάζουν απ' την χορευτική κίνηση. Στη συνέχεια η δική μας ομάδα με την ίδια λαχτάρα προσφοράς παρουσιάζει τα δύο χορικά στην μέση ενός μεγάλου προστατευτικού κύκλου, όπου οι άνθρωποι κρατιούνται χέρι χέρι.

Τέλος όλοι μαζί δημιουργούμε έναν τεράστιο κύκλο όπου κυλάνε από στόμα σε στόμα ευχές για τους συμπαίκτες μας και χαρά για όσα μάθαμε μέσα στην αρμονία της φύσης με την υπομονή και την αγάπη των δασκάλων μας.

Το εργαστήρι: Το σώμα ξυπνάει στο μαγεμένο δάσος με τη Σταυρούλα Σιάμου

(αναμεταδίδει η **Μαίρη Καλδή**)

Αν κάτι μαγικό συντελέστηκε στις Σπέτσες, πιστεύω πως ήταν ένα πέρασμα σε έναν άλλο κόσμο, όπου δεν έχουν σημασία οι τύποι και η προκαθορισμένη πραγματικότητα. Μακριά από τα πλήθη και τη βουή της πόλης, στη δροσιά του νησιού, τραβήξαμε το μονοπάτι που βγάζει σε μια όαση. Μέχρι το τέλος της βδομάδας είχαμε μεταμορφωθεί σε άλλα πλάσματα. Θα σας διαβάσω μερικά αποσπάσματα από το ημερολόγιο της ομάδας που γράφτηκε με τη βοήθεια της Μαρίνας Ανδρουτσοπούλου, της Μαρίας Ελεφάντη και της Ματίνας Σκαμιώτη.

Μια ήπειρος αλλάζει κοσμολογικά

Σπέτσες, Κυριακή. Καθώς τα τζιτζίκια σιγοτραγουδούν κοιταζόμεστε ανιχνευτικά, όταν ξεκινά το παιχνίδι με τις ημερομηνίες: Η μια καθορίζει το χρόνο, η άλλη θυμάται πού βρισκόταν: "...1982...είμαι φοιτήτρια, ...1992...έχω μόλις χωρίσει,...2000...διδάσκω στο Γυμνάσιο". Ζωντανεύει ο κύκλος της γνωριμίας, σώμα και ψυχή έχουν ζεσταθεί, όταν η Σταυρούλα μας ζητάει να δείξουμε στους άλλους μια σημαντική ημερομηνία της ζωής μας με την κίνηση του σώματός μας.

Δευτέρα. Η κίνησή μας είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής αλλαγής- σα ν' αλλάζει κάτι βαθιά μέσα μας - σαν μια ήπειρος που υπόκειται σε κοσμολογικές αλλαγές καθώς η μια τεκτονική πλάκα αγγίζει υπόγεια την άλλη. Σε κύκλο ιστορούμε κομμάτι κομμάτι την τραγωδία της Αντιγόνης, ώσπου να τοποθετηθούν όλες οι ψηφίδες του μύθου στη μνήμη της ομάδας.

Τρίτη. Όλα τα μέλη του σώματος μπαίνουν στο χορό. Περπατάμε, τρέχουμε, σκύβουμε, ορμάμε προς τα εμπρός, τρέχουμε προς τα πίσω άφοβα, στρίβουμε σε πολύπλοκες διαδρομές. Δεν "σκέφτομαι και μετά ενεργώ", αλλά ελαχιστοποιώ το χρόνο μεταξύ σκέψης και κίνησης. Το βράδυ μας βρίσκει στο ακρογάλι να πετάμε στη θάλασσα ένα βότσαλο μαζί με μια ευχή...

Αραιά σύννεφα στον ουρανό

Τετάρτη. Ο ένας ακουμπά τον άλλο σε ένα σημείο του σώματος δίνοντάς του το έναυσμα για να κινηθεί προς μια κατεύθυνση και μετά να επανέλθει. Σα να του μεταδίδει μια ανάσα με το απαλό άγγιγμα και μετακινείται όπως ένα σύννεφο..

Φτιάχνω αγκαλιά για να φωλιάσεις. Μετά εσύ για μένα.. Παρασυρόμαστε σε σχήματα. Δεν κλείνομαι στον εαυτό μου. Κοιτάζω γύρω μου. Ο ουρανός είναι γαλάζιος, τα σύννεφα αραιά.

Ένα αραιό σύννεφο είμαι κι εγώ. Ο άλλος μου αλλάζει το σχήμα κι εγώ το ξανασχηματίζω λίγο πιο πέρα.

Αιωνόβιες ελιές αποκαλύπτουν αποτρόπαια μυστικά

Πέμπτη-Παρασκευή. Τα αρχαία μυστικά του κήπου τα ψιθυρίζουν αιωνόβιες ελιές. Το κορμί μου ριζώνει στο χώμα κι εγώ ψιθυρίζω αγνά ένα μικρό κομμάτι της ιστορίας. Οι άλλοι δεν ξέρουν το μυστικό και τρέχουν από δέντρο σε δέντρο ανιχνεύοντας τα στοιχεία του μύθου. Τα μυστικά που γνωρίζω είναι τόσο αποτρόπαια που δεν μπορώ να τα φωνάξω. Μόνο ο αέρας κλέβει τις λέξεις που μου ξεφεύγουν από τα δόντια. Κάτι τρομερό έχει συμβεί.

Έρχεται ο εξάγγελος, τρέχει από δέντρο σε δέντρο με αγωνία, κρυφακούει τους ψιθύρους των δέντρων, μαζεύει τα αποτρόπαια μυστικά και τα ανακοινώνει με τρόμο σε όλους: " Η Αντιγόνη κρεμάστηκε. Η Ευρυδίκη αυτοκτόνησε. Ο Αίμωνας πέθανε. Η Ισμήνη έζησε. Ο Κρέων κατέρρευσε."

Κάθαρση

Πευκοβελόνες στα ρούχα, τα τζιτζίκια ψάλλουν μαζί μας. Ποτέ δεν υποψιαζόμουν ότι θα ανακαλύψω τόσα λεπτά σημεία κινούμενα στο σώμα μου το καθηλωμένο από τη βαρύτητα. Ο χώρος είναι μαγικός. Μια φεγγαρίσια ακρίδα μας πήρε από το χέρι και με αγάπη μας μετέτρεψε σε ηλεκτρισμένα πουλιά που πεταρίζουν στη δύση...

Β΄ Μέρος: 10-13 Αυγούστου 2003

Ψυχόδραμα: οι βασικές αρχές του Jacob Moreno. Εργαστήριο με τον Eberhard Sheiffelle

(αναμεταδίδει η Μπέττυ Γιαννούλη)

Το δεύτερο μέρος της κατασκήνωσης ξεκίνησε με μια εισήγηση όπου ο εισηγητής μεταξύ άλλων αναφέρεται στο πώς ο Moreno, ιδρυτής του Θεάτρου του Αυθορμητισμού (Theatre of Spontaneity) στη Βιέννη το 1922, ανακαλύπτει μέσα από αυτό τη θεραπευτική δύναμη της δραματικής/ θεατρικής αναπαράστασης και γίνεται ιδρυτής του ψυχοδράματος. Το ενδιαφέρον του Moreno επικεντρώνεται στην εμπειρία της κάθαρσης του ηθοποιού, στην επίδραση που έχει ο ρόλος στον ίδιο τον ηθοποιό. Εφαρμόζει τη συγκεκριμένη τεχνική του ψυχοδράματος με ασθενείς σε νοσοκομεία. Χαρακτηρίζεται ως ο άνθρωπος που εισήγαγε τη χαρά και το γέλιο στην ψυχοθεραπεία (the man who brought joy and laughter into psychotherapy). Επικεντρώνεται στη μικρή ομάδα, όχι στο άτομο ή στη μάζα.

Το ψυχόδραμα στηρίζεται στην αναπαράσταση προσωπικών βιωμάτων, ιστοριών ή ακόμα και ονείρων μέσα από θεατρικές τεχνικές.

Οι βασικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται στο ψυχόδραμα είναι : αντιστροφή ρόλων, καθρέφτης, μονόλογος, προβολή στο μέλλον, παγίωση (concretization) Τα πέντε συστατικά

στοιχεία του ψυχοδράματος: σκηνή, πρωταγωνιστής, σκηνοθέτης, βοηθητικό εγώ, κοινό/ομάδα.

Τα στάδια που ακολουθήσαμε στο εργαστήριο αυτό ήταν :

α) Προθέρμανση (Παιχνίδια)

β) Κοινωνιομετρική μέθοδος για να επιλεγεί το θέμα που ενδιαφέρει τους περισσότερους.

γ) Αναπαράσταση της προσωπικής ιστορίας που επιλέξαμε με την παραπάνω μέθοδο

δ) Μοίρασμα (sharing). Σε κύκλο όλοι μιλούν για το πώς ένιωσαν. Δε γίνεται κριτική, καθένας μιλά για προσωπικές εμπειρίες σε σχέση με ότι διαδραματίστηκε.

Θέματα που θίχτηκαν:

Σχέση μάνας κόρης, ψυχολογικός καταναγκασμός από πατέρα σε παιδί, αναπαράσταση μιας κηδείας για απομυθοποίηση του φόβου του θανάτου.

Οι πρωταγωνιστές κατέθεσαν ότι ένιωσαν πραγματική ανακούφιση και βρήκαν λύσεις, το ίδιο και άλλα μέλη της ομάδας που ήταν τα βοηθητικά εγώ στην εξέλιξη της ιστορίας ή παρακολουθούσαν.

Επίλογος: μερικές σκέψεις για τη θεατρική κατασκήνωση

Απόσπασμα από επιστολή της Dorothy- Καθηγήτριας στο τμήμα θεάτρου και χορού στο πανεπιστήμιο Ritchmond-USA που συμμετείχε στη θεατρική κατασκήνωση.

«Για μένα τα οφέλη από αυτή την κατασκήνωση δεν περιλαμβάνουν απλά μια εντυπωσιακή παράταξη καινούργιων προσεγγίσεων και τεχνικών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην τάξη αλλά και κυρίως μια σημαντική τροφοδότηση της δημιουργικότητάς μου».

Η μαγεία του θεάτρου και η δύναμη που έχει να εισχωρεί στην καρδιά μας είναι δεδομένα. Όνειρό μας είναι να πετύχουμε, οι μαθητές μας να αντλήσουν αυτογνωσία, χαρά και δημιουργία από αυτή τη δύναμη.

Η θεατρική κατασκήνωση με τα εφόδια που μας έδωσε, μας βοήθησε να έρθουμε ένα βήμα πιο κοντά σ' αυτό το όνειρο.